

Social Return on Investment (SROI)

1

Gemeente Nieuwegein
dd December 2017
(bijgewerkt november 2019)

Inhoud

1. Aanleiding.....	3
2. Wat is social return on investment?	3
3. Uitgangspunten SROI gemeente Nieuwegein	3
4. Aandachtpunten bij social return	4
5. Manieren om invulling te geven aan social return	5
6. Conclusie en aanbeveling.....	6
6.1 SROI op maat, bouwstenen	6
6.2 Uitzonderingen.....	6.
6.3 Naleving	7
6.3 Lopende contracten	7
6.4 Financiën	7
6.5 Implementatie en uitvoering	7
Bijlage: Bouwblokkenmethode.....	9.

Gebruikte bronnen “Handleiding Social return bij inkoop door gemeenten”, door TNO 2011. “ SROI bij het Rijk Inkoop technische haalbaarheid” , 25 januari 2011, door TNO-rapport

1. Aanleiding

Door de Participatiewet worden de gemeente geconfronteerd met de ingeplande bezuinigingen op het participatiebudget. Het stimuleren van arbeidsparticipatie is voor gemeenten daarom extra belangrijk geworden. De gemeente kan door sociaal in te kopen zorgen dat zij meer banen creëren voor mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Dit zijn mensen die nu gebruik maken van WWB, WSW, Wajong of Participatiebanen. Hiermee werkt de gemeente ook aan een inclusieve samenleving en stimuleert het sociaal ondernemerschap.

In het regeerakkoord is er een passage over opgenomen. De Tweede Kamer wil dat de rijksoverheid het instrument 'social return' integraal toepast op al haar aanbestedingen, om langs deze weg zoveel mogelijk werklozen, jongeren, wajongers, etc. aan werk of werkervaring te helpen. De gemeente Nieuwegein koopt per jaar 50 tot 70 miljoen euro in. Wij kunnen dit bedrag inzetten als middel om participatie te stimuleren op sociaal gebied met behulp van SROI. Naast arbeidsparticipatie wil de gemeente bedrijven betrekken bij het Sociale Domein en meer werk maken van de inclusieve samenwerking. SROI is hier een middel voor.

3

2. Wat is social return on investment?

Verder afgekort als SROI

SROI is het maken van afspraken in aanbestedingstrajecten (inkoop). De opdrachtnemers van de gemeente leveren hiermee een bijdrage aan het bieden van werkgelegenheid, werkervaringsplaatsen aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Het geeft tevens een stimulans aan sociale projecten binnen de gemeente.

Social return betekent letterlijk: *'iets teruggeven aan de samenleving'* en is net als duurzaam inkopen onderdeel van maatschappelijk verantwoord ondernemen. SROI beoogt dat een investering ook concrete sociale winst (return) oplevert, naast het 'gewone' rendement. In de inkooppraktijk betekent dit dat de gemeente van haar opdrachtnemers of leveranciers eist dat die een deel van de opdrachtwaarde investeren in het creëren van extra werk(ervarings)plekken. Bijvoorbeeld door een deel van de opdracht uit te laten voeren door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of uitbesteden van werk aan sociale werkplaatsen.

3. Uitgangspunten SROI gemeente Nieuwegein

De gemeente Nieuwegein streeft naar een gezonde lokale en regionale economie waar iedereen aan kan meedoen. Een economie die goed is voor ondernemers, werkgevers én werknemers. Werken aan verbinding en vertrouwen staan daarbij centraal. De gemeente wil deze rol actief op zich nemen door te investeren in haar relaties. Wij willen onze relaties versterken en nog beter weten wat er onder hen leeft en speelt zodat we tijdig kunnen schakelen.

Voordelen van SROI:

- verbindt ondernemers met de gemeente en de sociale projecten
- biedt kansen aan de bewoners die nu niet actief meedoen aan de maatschappij
- zorgt dat de gemeente zich verdiept in de bedrijfsvoering van de ondernemers en werkt aan win-win-situaties
- geeft de gelegenheid aan ondernemers om zich sociaal te profileren

Het beleid van de gemeente Nieuwegein is om bij te dragen aan een bloeiende Nieuwegeinse samenleving door te faciliteren dat iedereen (zowel intern als extern) zijn/haar steentje kan bijdragen.

Dit geeft aan dat de invullen van SROI creatief en verbindend moet zijn. Dat we SROI goed moeten organiseren en borgen en vooral vanuit één coördinatiepunt regelen en bovenal aansluiting zoeken bij de bedrijfsvoering van de gegunde partijen.

Uitgangspunten:

1. De gemeente Nieuwegein wil een bijdrage leveren aan het bevorderen van participatie van kansarme groepen aan de onderkant van de arbeidsmarkt en werken aan een bloeiende Nieuwegeinse samenleving.;
2. We hanteren in beginsel de zogenaamde 5% regeling;
3. We sluiten aan bij bestaande Europese aanbestedingsdrempelbedragen;
4. Wij willen dat SROI eenvoudig en op maat toepasbaar wordt/is op alle grotere aanbestedingen (werken en diensten) van de gemeente; rekening houdend met proportionaliteit, rechtmatigheid en objectiviteit;
5. We beperken de administratieve lasten voor inschrijvers tot een minimum;
6. Van leveranciers wordt een redelijke en billijke inspanning gevraagd.

4. Aandachtspunten bij social return

De gemeente moet bij toepassing van SROI boven de Europese aanbestedingsgrens rekening houden meteen aantal (juridische) aandachtspunten. Deze zijn:

a. Non-discriminatie

De aanbestedingsvoorschriften van de EU bepalen hoe de aanbestedingsprocedure moet worden gevolgd om de beginselen van eerlijkheid, non-discriminatie en transparantie te waarborgen. "In de praktijk houdt dit in dat de aanbestedende dienst er in alle gevallen voor dient te zorgen dat het contract de toegang tot de nationale markt niet mag verstoren voor andere EU-marktdeelnemers of marktdeelnemers van landen met gelijkstaande rechten.

Voor contracten die onder de richtlijnen inzake overheidsopdrachten vallen, gaat het beginsel van non-discriminatie verder dan nationaliteit en vereist het een strikt gelijkwaardige behandeling van alle kandidaten/inschrijvers bij alle aspecten van de procedure" (Sociaal kopen, EU 2011). Dat betekent voor social return dat bijvoorbeeld niet geëist mag worden dat alleen mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de aanbestedende gemeente geplaatst worden.

b. Evenredigheid/proportionaliteit

Een bijzondere uitvoeringsvoorwaarde op het gebied van social return mag niet te omvangrijk worden in verhouding tot de hoofdpdracht.

c. Objectiviteit

Het objectiviteitsbeginsel betekent dat op gelijksoortige handelingen één en dezelfde regel wordt toegepast. De beoordeling van social return moet voldoende objectief plaatsvinden.

d. Transparantie

Dit beginsel houdt in dat de voorwaarden (zoals de eisen en gunningscriteria) zo geformuleerd worden, dat alle betrokkenen behoorlijk geïnformeerd zijn en dat normaal oplettende burgers het document op dezelfde manier begrijpen

Overige aandachtspunten

- Arbeidsmarkt

De achterstand tot de arbeidsmarkt van uitkeringsgerechtigden en werkzoekenden op een krappe arbeidsmarkt gemiddeld groter zal zijn dan op een ruime arbeidsmarkt. Op dit moment trekt de markt aan en gaan we SROI-middelen vooral inzetten op de opleidingsmogelijkheden voor de werkzoekenden.

- Angst dat offertes duurder uitvallen

Bij veel opdrachtgevers bestaat de angst dat door de inzet van social return opdrachten duurder uit zullen vallen. Uit onderzoek van TNO² blijkt dat er geen aanwijzingen zijn dat social return een prijsverhogende invloed heeft. De aanvullende kosten die door de opdrachtnemer gemaakt worden voor werving en begeleiding van de ingezette werknemers, staan in verhouding tot de geleverde arbeid van deze mensen (baten). Daarnaast wordt social return niet ingezet bovenop de reguliere bezetting, maar in de reguliere bezetting. Het kan zelfs een goedkopere oplossing zijn, doordat opdrachtnemers in sommige gevallen een beroep kunnen doen op (financiële) regelingen. Ook jobcarving kan interessant voor opdrachtnemers zijn. Bij jobcarving worden eenvoudige taken gebundeld in een nieuwe functie, zodat nieuwe banen worden gecreëerd, wat kan leiden tot minder werkstress en een betere dienstverlening. Voorts zijn er belastingvoordelen in de vorm van afdrachtvermindering bij het scholen van (nieuwe) werknemers.

- Meer toepassingen voor SROI

SROI is van toepassing op zowel werken als diensten. Dit houdt in dat SROI ook ingezet kan worden bij het inhuren van personeel, inkopen van de WMO en de Huishoudelijke hulp. Ook wordt er onderzoek of SROI-voorwaarden gesteld kunnen worden voor subsidie verstrekking.

5. Manieren om invulling te geven aan social return

1. De contractvoorwaarde (stellen van uitvoeringsvoorwaarden)

Artikel 26 van het Besluit aanbestedingsregels voor overheidsopdrachten (Bao) biedt de mogelijkheid om via zogenaamde contractvoorwaarden (ook wel uitvoeringsvoorwaarden genoemd) sociale eisen te stellen aan het bedrijf. Het bedrijf dient bij inschrijving expliciet aan te geven dat ze akkoord gaan met deze bijzondere uitvoeringsvoorwaarden. Omdat het om een uitvoeringsvoorwaarden gaat hoeft de inzet niet gerelateerd te zijn aan de opdracht. Veelal gebeurt dit middels de zogenaamde 5% regeling. Dit betekent dat 5% van de aanneemsom wordt besteed aan het inzetten van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (bij raamcontracten soms 5% van het aantal ingezette uren). Bij kapitaalintensieve opdrachten kan de SROI beperkt worden tot de loonkosten, waarbij vaak een percentage van ongeveer 7% gehanteerd wordt. Een andere optie binnen de contractvoorwaarde is om een idee inventarisatie te vragen. De opdrachtnemer kan zelf met ideeën komen over de invulling van SROI. De kwaliteit van de ideeën mag geen rol spelen in de beoordeling van offerte. Na gunning wordt het verder uitgewerkt.

2. De sociale paragraaf (stellen van gunningscriteria)

Bij deze vorm kun je als opdrachtgever (in dit geval de gemeente) kiezen uit twee criteria, de laagste prijs of de economisch meest voordelige inschrijving (emvi). Bij het eerste criterium gaat het alleen om de prijs en speelt SROI geen rol. Bij het tweede criterium kunnen sociale aspecten en dus SROI wel een rol spelen. Een voorbeeld hiervan is het laten opstellen van een sociale paragraaf. De opdrachtnemer geeft aan hoeveel en wat voor type plaatsingen hij kan realiseren. De sociale paragraaf is toe te passen als waardeaspect bij EMVI gunningen en/of als 'bijzondere uitvoeringsvoorwaarden'. De opdrachtnemer wordt gevraagd met een plan van aanpak te komen. Dit plan van aanpak kan meerdere inzet van SROI behelzen te denken valt aan bijvoorbeeld:

- Het storten van geld in een geormerkt fonds dat de gemeente gebruikt om ontwikkelingsmogelijkheden te creëren voor mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt.
- Sponsoring van sociale projecten
- Gratis diensten aan instellingen met een maatschappelijk nut of aan bijstandsgerechtigden (bijvoorbeeld juridisch advies).
- Leveranciers vragen om met hun klanten afspraken te maken over social return.
- Maatschappelijk verantwoord ondernemen (vrijwilligerswerk, sponsoring).
- Het leveren van materialen en/of menskracht aan sociale projecten

2 TNO-rapport; Social Return bij het Rijk, inkoop technische haalbaarheid, 25 januari 2011

Overige opties zijn:

3. Percelen voorbehouden aan Sociale werkbedrijven (beperkt mogelijk)

Juridisch is het niet mogelijk sociale werkbedrijven bij inschrijven een voorkeur te geven ten opzichte van andere bedrijven. Wel kan de gemeente op grond van artikel 19 BAO (Besluit aanbestedingsregels Overheidsopdrachten) aanbestedingen voorbehouden worden aan SW bedrijven. Meerdere uitzonderingen zijn mogelijk. Deze staan beschreven in de verschillende juridische handleidingen voor aanbesteding.

4. Kleine percelen aanbestedingen houden zodat MKB en sociale ondernemers een kans krijgen.

Als de opdracht onderverdeeld wordt naar percelen, kunnen een of meerdere percelen van de Europese aanbestedingsplicht worden uitgezonderd.

6. Conclusie en aanbeveling

Veel gemeenten hebben in het verleden gekozen voor de aanpak contractvoorwaarde (de zogenaamde 5% regeling). Dit heeft als nadeel dat de potentiële opdrachtnemer soms te weinig speelruimte ervaart. Dat kan leiden tot weerstand. Daarnaast vindt bij deze vorm de implementatie en nadere invulling pas plaats *na* de gunning met het risico dat de SROI in de vergeten wordt.

Uit rapporten van TNO en gesprekken met werkgevers en het VNO NCW blijkt dat het toepassen van SROI op maat met proactieve betrokkenheid van de projectleider SROI leidt tot meer effectiviteit van SROI. Ook is het beter om niet voor één aanpak te kiezen maar binnen het inkoopbeleid de opdrachtnemer de keuze te geven om SROI op maat toe te passen.

6.1 SROI op maat, bouwstenen

De opdrachtnemer kan **zelf**, in samenspraak met het de Projectleider SROI de verschillende social return inspanningen combineren in een voor hem **optimale mix**. De opdrachtnemer weet vooraf welke waarde aan de verschillende inspanningen wordt toegekend. De opdrachtnemer kan beslissen om de kandidaten werkzaamheden te laten verrichten die niet direct verband houden met de opdracht. Of zelfs niet bij opdrachtnemer plaatsvinden, maar bij bijvoorbeeld door onderaannemers of toeleveranciers. SROI is breed toepasbaar in alle aanbestedingen).

Door deze vorm van maatwerk aan te bieden kan een opdrachtgever social return veel beter inpassen in zijn/haar bedrijfsvoering (het realiseren van economisch en sociaal rendement). Voor de invulling van social return kan een opdrachtnemer uitkeringsgerechtigden in dienst nemen. Daarnaast kan ook gedacht worden aan de BBL-trajecten en BOL-stages.

Als deze inspanningen niet tot de mogelijkheden van de opdrachtnemer behoren, dan mag de opdrachtgever ook met alternatieven komen met MVO (maatschappelijk verantwoord

ondernemen) werkzaamheden. Zoals op pad gaan met ouderen, het opknappen van een buurthuis of voor een bepaald bedrag gaan eten bij of sponsoren van projecten waar kandidaten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt werkzaam zijn. Bij elke aanbesteding dient een keuze gemaakt worden uit één van de blokken uit het bouwblokkensysteem.

6.2 Uitzonderingen

Het verplichtende karakter van SROI kan niet altijd worden toegepast.

Er moeten uitzonderingen mogelijk blijven voor bedrijven die niet kunnen voldoen aan de 5%-norm van SROI. Hierbij valt te denken aan:

- eenmansbedrijven,
- Bedrijven die geen of nagenoeg geen concurrentie hebben
- en bij bedrijven die unieke specialisaties bieden

Desondanks gaat de gemeente ook met deze partijen in overleg om te bezien of er SROI-compensatiemogelijkheden haalbaar zijn. De uitzonderingspositie wordt vooraf in het inkoopproces duidelijk gemaakt.

6.3 Naleving

Het hanteren van sancties wanneer de opdrachtnemer niet voldoet aan de social return-eis is een belangrijke stok achter de deur als de opdrachtnemer moedwillig niet wil voldoen. Sancties die hierop kunnen volgen zijn ontbinding van het contract of een boete (meestal ter hoogte van de niet ingevulde loonsom). Of uitsluiten van een vervolgaanbesteding bij enkelvoudige of meervoudige onderhandse aanbestedingen. Het is belangrijk dat de sancties redelijk, billijk en proportioneel uitgevoerd worden. Als er een sanctie opgelegd wordt terwijl de opdrachtnemer alles in het werk heeft gesteld om aan de eis te voldoen, kan de sanctie contraproductief werken. Er zijn meerdere mogelijkheden om te zorgen dat de opdrachtgever de afspraak nakomt. Het uitreiken van bonussen kan bijvoorbeeld ook een belangrijke stimulans zijn. Voor welke methodiek er ook gekozen wordt, het is belangrijk om vooraf duidelijke werkafspraken hierover te maken.

6.4 Lopende contracten

Het ligt niet voor de hand om lopende contracten open te breken. Dat neemt niet weg dat het in voorkomende gevallen wel mogelijk is om een appél te doen op contractpartijen om het principe van sociaal inkopen toe te passen.

6.5 Financiën

Uit onderzoek blijkt dat social return vooralsnog geen prijsopdrijvende invloed heeft. Sterker nog, in situaties waarbij een opdrachtnemer op zoek moet naar nieuw personeel, kan het aannemen van mensen met een uitkering zelfs een goedkopere oplossing zijn. De eerste ervaringen met deze nieuwe aanpak zijn bijzonder positief. VNO NCW heeft aangegeven dat zij positief staan tegenover aanpak social return. Om de waarde van de inspanningen met betrekking tot de social return-verplichting te kunnen meten, wordt de gerealiseerde waarde van de projecten uitgedrukt in inspanningswaarde. Deze inspanningswaarde staat niet in relatie tot de werkelijke uitgave aan uitkeringen, maar is gerelateerd aan de afstand van de uitkeringsgroep tot de arbeidsmarkt en de inspanning die geleverd moet worden om de groep aan werk te geleiden.

Indien geen sprake is van arbeidstoeleiding, dan wordt de gerealiseerde waarde gebaseerd op de werkelijke kosten van de materialen, giften en donaties, en op de geleverde menskracht tegen een vergoeding van € 125 per uur.

Hierbij gaan we uit van de bouwblokkenmethode als genoemd in bijlage 1.

6.6 Implementatie en uitvoering

Dit voorstel is opgesteld door de projectleider SROI in samenspraak met de inkoop coördinator en medewerkers inkoop van de verschillende vakafdelingen. In de uitwerking ofwel implementatie van dit voorstel zullen de volgende disciplines betrokken worden:

- Projectleider SROI
- Coördinator inkoopbeleid
- Bedrijfscontactfunctionaris
- Accountmanagers Werk & Inkomen Lekstroom
- Vertegenwoordigers inkopers afdelingen
- Medewerker CJZ

De ervaring leert dat voor een succesvol SROI, er meer nodig is dan een SROI-module in het inkoopbeleid. SROI moet goed belegd worden bij de betrokken medewerkers, die regie houden op de uitvoering ervan is belangrijk en rapporteren over de invulling. Dat is de taak van de projectleider SROI.

Verdeling verantwoordelijkheden

De regie van SROI ligt voor de gemeente Nieuwegein bij de projectleider SROI, die daarbij samenwerkt met WIL (accountmanagers van Werk en Inkomen Lekstroom). Deze organisatie heeft het grootste belang om werkzoekenden kansen te geven op de arbeidsmarkt. Onder regie wordt verstaan, dat de projectleider verantwoordelijk is voor het actief aandragen van ideeën voor invulling van de SROI opgave aan de voorkant en tijdens het proces. De inkoopmedewerker is en blijft eindverantwoordelijk voor zijn/haar inkoopproces. Wel wordt van hen verwacht voor aanvang van het proces tijdig de projectleider SROI te betrekken.

Voor meer informatie betreffende SROI:

Bereikbaarheid Projectleider SROI:

M 06-15167888

E socialreturn@nieuwegein.nl

Bouwblokken In dienst nemen van werkloos werkzoekenden		Inspanningswaarde social return op basis van jaarcontract fulltime (36 uur per week)
Participatiewet		€ 40.000,00
Doelgroep banenafpraak		€ 50.000,00
Praktijkleerplaats voor Praktijk- en Voortgezet Speciaal Onderwijs/werkplek voor Entree-opleiding		€ 35.000,00
WIA/WAO		€ 40.000,00
WW		€ 20.000,00
MBO BBL (Beroeps Begeleidende Leerweg) niveau 2, 3 en 4		€ 35.000,00
MBO BOL (Beroeps Opleidende Leerweg) niveau 2, 3 en 4		€ 20.000,00
Niet uitkeringsgerechtigde (werkloos werkzoekende)		€ 10.000,00
Bonussen bij het in dienst nemen van werkloos werkzoekenden		
Werkzoekende is ouder dan 50 jaar		Bonus € 10.000
Statushouders en personen met een taalachterstand		Bonus € 10.000
Aanbieden vast dienstverband		Bonus € 10.000
Maatwerk		
Het inkopen van producten en diensten bij sociaal ondernemers en/of sociale werkvoorzieningen	Factuur van de gemaakte kosten (excl. btw)	
Hulp, steun of kennis bieden aan een sociaal initiatief	Per medewerker € 100,00 per besteed uur	
Delen van kennis, expertise en/of middelen met de doelgroep social return	Factuur van de gemaakte kosten of per medewerker € 100,00 per besteed uur	
Mobiliteit van doelgroep social return	In overleg met de adviseur social return	
Ontwikkeltrajecten voor doelgroep social return	In overleg met de adviseur social return	

Toelichting op tabel

- De Participatiewet is ingegaan vanaf 1 januari 2015 en vervangt de Wet sociale werkvoorziening (WSW), Wet werk en bijstand (WWB) en een deel van de Wajong
- WIA: Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen
- WAO: Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering
- Doelgroep banenafpraak: doelgroep van de participatiewet met een indicatie banenafpraak uitgegeven door het UWV, (voormalige) leerlingen uit het voortgezet speciaal onderwijs (vso) en praktijkonderwijs (pro), mensen met een WSW-indicatie, Wajongers met arbeidsvermogen.